

WYSOKOŚĆ DOPLĄT Z PROGRAMÓW ROLNO-ŚRODOWISKOWYCH A WYNIKI EKONOMICZNE GOSPODARSTW EKOLOGICZNYCH W POLSCE*

Teresa Nowogródzka, Stanisław Szarek, Marian Podstawka
Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach

Abstrakt. Na podstawie danych empirycznych ze 196 gospodarstw prowadzących produkcję metodami ekologicznymi, stwierdzono niską towarowość produkcji w grupie gospodarstw otrzymujących największe dopłaty z programów rolno-środowiskowych. Proporcja dopłat ogółem w stosunku do produkcji towarowej wyniosła prawie 1:1, a w grupie otrzymującej ponad 50 tys. dopłat – prawie 3:1. W grupie gospodarstw otrzymujących najwięcej dopłat odnotowano najwyższy poziom dochodu rolniczego. W skali całego kraju oznacza to, że gospodarstwa, które uzyskują powyżej 20 tys. zł dopłat z programów rolno-środowiskowych, otrzymują ponad 62% wszystkich dopłat z tych programów. Jednocześnie gospodarstwa te tworzą około 1/3 całej produkcji towarowej.

Słowa kluczowe: rolnictwo ekologiczne, dochodowość, towarowość, dopłaty z programów rolno-środowiskowych

WPROWADZENIE

Polska zajmuje drugie miejsce na świecie pod względem wzrostu areалу gospodarstw ekologicznych. Na koniec 2011 roku było ponad 23 tys. takich gospodarstw,

*Wyniki badań są rezultatem zadania zleconego przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi nr RRe-029-22-19/11(33) na temat „Analiza krajowego rynku i rozpoznawalności produktów ekologicznych, struktury popytu, oczekiwań konsumentów i wielkości obrotów produktami ekologicznymi”.

a łączna powierzchnia użytków rolnych wyniosła 605,5 tys. ha [Raport... 2013]. Zadaaniem rolnictwa ekologicznego jest produkcja żywności dobrej jakości, bez użycia pestycydów, nawozów mineralnych, stymulatorów wzrostu i GMO. Ważnym aspektem produkcji ekologicznej jest również dbałość o zachowanie walorów środowiska naturalnego oraz zachowanie miejscowych gatunków roślin i zwierząt. Z racjonalnego punktu widzenia, najważniejszy jest aspekt społeczny, a więc produkcja dobrej jakości produktów żywnościowych. Dla przykładu, w 2010 roku wartość sprzedaży ekologicznych produktów żywnościowych w Niemczech wyniosła 6 mld euro (drugi pod względem wartości sprzedaży rynek na świecie), we Francji – 3,4 mld euro, w Wielkiej Brytanii – 2 mld euro, we Włoszech – 1,55 mld, w Hiszpanii 900 mln, a w Szwecji – 804 mln [Światowy... 2013]. W Polsce sprzedaż ekologicznych produktów żywnościowych wyniosła w 2010 roku zaledwie 59 mln euro.

W kręgach rolników można usłyszeć opinie, że wiele gospodarstw prowadzi fikcyjne gospodarstwa ekologiczne, a większość z nich posiada jedynie łąki i pastwiska. Nie utrzymuje się tam zwierząt, dla których można by wykorzystać wyrosłą trawę [Kwiatkowski 2012]. Teza ta znajduje uzasadnienie w danych Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych (IJHAR-S). W Polskich gospodarstwach ekologicznych w 2010 roku łąki i pastwiska stanowiły aż 42,3% powierzchni użytków rolnych. W obiegowej opinii funkcjonuje również pojęcie tzw. „chłopa warszawskiego”, który obsadzał duże powierzchnie orzechem lub leszczyną i otrzymywał przez trzy lata dopłaty w wysokości 2,4 tys. zł za hektar, a przez kolejne dwa – ok. 2,1 tys. zł. Ten proceder miał miejsce głównie w województwie zachodniopomorskim, choć ze względu na warunki klimatyczne teren ten nie nadawał się pod uprawę orzechów [Śmigiel i in. 2009].

Analizując dane dotyczące wartości rynku produktów ekologicznych można zauważyć, że w Polsce nie jest on skorelowany z przyrostem liczby gospodarstw i powierzchni UR [Janowska-Biernat i Golinowska 2006, Kondratowicz-Pozorska 2006, Korelska 2006, Komorowska 2012]. Należy jednak zaznaczyć, że UE promuje produkcję, która nie musi być zbierana z pola i magazynowana, jak np. zboże. Wynika to z faktu, że w Europie występuje nadprodukcja żywności, więc zmniejszenie areалу lub obniżenie wydajności z jednostki powierzchni nie będzie mieć ujemnych skutków dla społeczeństwa.

Dopłaty otrzymywane w rolnictwie ekologicznym w Polsce wzbudzają wiele kontrowersji. Według danych Komisji Europejskiej, zaledwie 6% polskich rolników pobiera aż 40% unijnych dopłat bezpośrednich (informacja z TVP). Czy taka sytuacja jest uzasadniona? Z programów rolno-środowiskowych i z zasady *Cross-Compliance* wynikają różne zobowiązania i skutki finansowe. Rolnik przyjmuje zobowiązania do świadczenia usług środowiskowych przekraczających dobre praktyki rolnicze oraz jest zobowiązany do respektowania minimalnych standardów środowiskowych. Instrumenty te wymuszają na rolnikach korzystających z pomocy publicznej podjęcie działań prośrodowiskowych. Rezultatem powinno być zmniejszenie presji działalności rolniczej na środowisko w długim okresie, co jest zgodne z podstawowym celem obecnej polityki rolnej, która zmierza do zapewnienia trwałości europejskiego rolnictwa i obszarów wiejskich z jednoczesnym minimalizowaniem nowych zagrożeń [Łuczka-Bakuła 2006, Stefaniak i Feledyn 2006].

CEL, MATERIAŁ I METODY BADAWCZE

Celem pracy było zweryfikowanie, na podstawie danych empirycznych i naukowych metod badawczych, prawdziwości obiegowych opinii o tym, że beneficjentami największych kwot dopłat w rolnictwie ekologicznym są jednostki nie nastawione na towarową produkcję żywności. Postawiono hipotezę, że w polskim rolnictwie ekologicznym gospodarstwa produkujące duże ilości towarów na rynek, osiągają niższe dochody od gospodarstw nietowarowych.

Materiał badawczy pochodzi z danych ankietowych 196 gospodarstw ekologicznych. Przebadano przeciętnie 12 gospodarstw z każdego województwa w Polsce. Rozkład badanych gospodarstw jest zgodny z rzeczywistym rozkładem gospodarstw ekologicznych w Polsce.

Badania dotyczyły 2010 roku. Ankiety badawcze zostały sporządzone w okresie od lipca do końca sierpnia 2011 roku metodą wywiadu bezpośredniego w losowo wybranych gospodarstwach.

W badanych gospodarstwach ekologicznych określono wartość produkcji, zużycie pośrodków, dochód rolniczy i dochód czysty według metodyki stosowanej przez FADN. W pracy zastosowano metodę analizy poziomej, polegającej na porównaniu badanych jednostek w tym samym czasie.

WYNIKI

Badaną zbiorowość, liczącą 196 gospodarstw, podzielono na sześć grup, otrzymujących dopłaty w różnej wysokości z programów rolno-środowiskowych (tab. 1). Udział gospodarstw otrzymujących dopłaty do 5000 zł wyniósł 37,7%, natomiast gospodarstw otrzymujących dopłaty powyżej 20 tys. zł było 16,3%. Gospodarstwa otrzymujące najwyższe dopłaty uzyskały certyfikat po wejściu naszego kraju do UE. Liczba pełnozatrudnionych (AWU) jest podobna w badanych grupach gospodarstw i nie przekracza 2 AWU. Odnotowano wzrost liczby zwierząt w miarę wzrostu kwot dopłat, jednakże obsada tych zwierząt zmniejszała się od 1,1 DJP w grupie I do 0,3 DJP w grupie VI.

Powierzchnia użytków rolnych wyniosła od 5,6 ha w grupie I do 110,3 ha w grupie VI (tab. 2). W strukturze UR dominują grunty orne w grupie II-VI, natomiast w grupie I – trwałe użytki zielone. Najwyższy udział plantacji trwałych zaobserwowano w grupie VI, gdzie wyniósł on aż 13%.

Wartość produkcji rolniczej (z uwzględnieniem wszystkich dopłat) wyniosła niewiele ponad 16 tys. zł w grupie I, natomiast w grupie VI była ponad 16 razy wyższa i wyniosła prawie 260 tys. zł (tab. 3). Jednak koszty produkcji były w analogicznych grupach zaledwie sześciokrotnie wyższe. Wskutek tego, uzyskany dochód rolniczy był bardzo zróżnicowany. W grupie I odnotowano stratę w wysokości 8,1 tys. zł, zaś właściciele gospodarstw grupy VI zrealizowali dochód rolniczy w wysokości 120,4 tys. zł.

Analizując wartość wybranych wskaźników, zaobserwowano spadek wartości produkcji na jednostkę powierzchni w miarę wzrostu areалу gospodarstwa i wysokości otrzymywanych dopłat (tab. 4). Jednocześnie odnotowano wzrost wartości produkcji, który w grupie VI był ponad osiemnastokrotnie wyższy niż w grupie I. Najwyższą

Tabela 1. Podstawowe dane o gospodarstwach w grupach podzielonych według wysokości otrzymywanych dopłat z programów rolno-środowiskowych

Table 1. Basic information about the investigated farms

Wysokość dopłat z programów rolno-środowiskowych (zł) Subsidies from agri environmental programs per farm (PLN)	Grupa Group	Liczba gospodarstw Number of farms	Udział Share (%)	Odległość od miasta > 50 000 mieszkańców Distance from city	Rok uzysk certyfikatu Year of certification	AWU /gospod. Average work unit per farm	DJP /gospod. Stocking per farm	Obsada DJP/ha Stocking per hectare
< 2000	I	34	17,3	41,3	2003	1,7	3,6	1,1
2001-5000	II	40	20,4	36,7	2002	1,8	3,8	0,9
5001-10000	III	46	23,5	40,8	2005	1,5	9,3	0,8
10001-20000	IV	44	22,4	42,7	2003	1,9	11,4	0,6
20001-50000	V	18	9,2	42,2	2002	1,7	8,0	0,2
> 50000	VI	14	7,1	53,9	2004	2,0	30,5	0,3
\bar{x}		196	100,0	41,5	2003	1,8	9,1	0,75

Źródło: opracowanie własne.
Source: own investigation.

Tabela 2. Użytki rolne w badanych grupach gospodarstw

Table 2. Cropland structure in investigated farms

Wysokość dopłat Subsidies level	Grupa Group	Użytki rolne (ha) Cropland (ha)				Struktura UR (%) Share (%)		
		grunty orne arableland	TUZ grassland	plantacje trwałe gardens	razem UR total	grunty orne arableland	TUZ crassland	plantacje trwałe gardens
< 2000	I	1,9	3,6	0,1	5,6	33,7	64,6	1,7
2001-5000	II	3,6	1,8	0,5	5,9	61,1	30,0	8,8
5001-10000	III	7,1	3,6	0,3	11,0	64,4	32,5	3,1
10001-20000	IV	12,3	7,8	0,6	20,6	59,3	37,9	2,7
20001-50000	V	35,4	9,5	3,4	48,3	73,3	19,6	7,0
> 50000	VI	62,1	33,9	14,3	110,3	56,3	30,7	13,0
\bar{x}		13,79	8,50	3,50	25,79	53,48	32,96	13,55

Źródło: opracowanie własne.
Source: own investigation.

Tabela 3. Dochód rolniczy w grupach wydzielonych pod względem poziomu dopłat (zł/gospodarstwo)

Table 3. Agricultural incomes in investigations group (zł per farm)

Wysokość dopłat Subsidies level	Grupa Group	Wartość produkcji Value of production	Zużycie pośrednie Direct costs	Wartość dodana brutto Gros income	Amortyzacja Depreciation	Wartość dodana netto Net income	Odsetki, najem External factors costs	Dochód rolniczy Agricultural income
< 2000	I	16 248,3	13 456,3	2 792,0	9 882,1	-7 090,1	1 011,2	-8 101,2
2001-5000	II	32 818,7	17 050,6	15 768,1	5 531,8	10 236,3	2 625,0	7 611,3
5001-10000	III	50 521,5	21 325,9	29 195,5	9 464,1	19 731,4	1 178,3	18 553,1
10001-20000	IV	88 836,4	40 647,9	48 188,5	11 543,4	36 645,1	6 283,9	30 361,2
20001-50000	V	148 627,3	72 305,6	76 321,8	31 805,6	44 516,2	4 266,7	40 249,6
> 50000	VI	259 859,1	85 033,8	174 825,3	50 092,9	124 732,5	4 271,6	120 460,9
\bar{x}		73 543,6	32 811,7	40 822,9	14 649,6	26 173,3	3 143,0	23 030,3

Źródło: opracowanie własne.
Source: own investigation.

Tabela 4. Podstawowe wskaźniki efektywności produkcji w grupach wydzielonych pod względem poziomu dopłat (zł/gospodarstwo)

Table 4. Basic index in investigated farm (zł per farm)

Wysokość dopłat Subsidies level	Grupa Group	Wartość produkcji/ha UR Value of production per hectare of cropland	Wartość produkcji /AWU Value of production per AWU	Towarowość (%) Goodness (%)	Wartość produkcji towarowej/ha Value of goods production per hectare of cropland	Wartość produkcji towarowej /AWU Value of goods production per AWU	Koszty całkowite/ha UR Total costs per hectare of cropland	Dochód rolniczy/ha UR Agricultural income per hectare of cropland	Dochód rolniczy /AWU Agricultural income per AWU	Suma dopłat/ha UR Total subsidies per hectare	Dopłaty rolno-środowiskowe /ha UR Subsidies from agri+environmental programs per hectare
< 2000	I	4 395,1	9 402,0	38,5	2 515,8	4 636,9	3 526,1	-3 569,5	-6 003,2	1 240,7	403,1
2001-5000	II	4 903,8	17 266,7	44,9	3 278,9	11 923,7	3 002,7	900,4	3 881,2	1 474,9	654,2
5001-10000	III	4 227,5	34 086,1	50,8	2 632,6	21 624,4	1 888,9	1 528,9	13 713,2	1 448,2	689,5
10001-20000	IV	5 756,9	53 387,1	42,2	3 727,0	30 280,1	2 499,4	2 711,6	18 289,7	1 971,6	901,1
20001-50000	V	3 614,4	107 813,8	35,7	1 763,6	47 730,9	1 959,0	863,3	30 620,8	1 721,3	810,2
> 50000	VI	2 341,1	169 593,0	23,2	545,2	36 273,9	832,3	1 081,1	92 168,5	1 773,4	905,6
\bar{x}		4 596,9	47 330,7	42,6	2 794,5	22 206,5	2 498,9	697,8	16 510,1	1 598,5	713,3

Źródło: opracowanie własne.
Source: own investigation.

towarowość (stosunek produkcji sprzedanej do produkcji globalnej) przekraczającą 40% odnotowano w grupie II, III i IV. Za nietowarowe należy uznać gospodarstwa grupy VI, gdzie wartość wskaźnika towarowości wyniosła zaledwie 23,2%. Ze wskaźnikiem towarowości ściśle jest związana wartość produkcji towarowej uzyskiwanej z jednostki powierzchni. Najwyższą wartość tego wskaźnika zanotowano w gospodarstwach grupy II. Wyniosła ona 3,27 tys. zł/ha i była ona sześć razy wyższa niż w gospodarstwach grupy VI, gdzie wyniosła 0,54 tys. zł/ha. Godny odnotowania jest fakt, że najbardziej towarowe gospodarstwa grupy III uzyskują najniższy dochód rolniczy na jednostkę powierzchni. Pod względem dopłat, najwyższe kwoty ogółem uzyskały gospodarstwa grupy IV, natomiast najwyższe dopłaty z programów rolno-środowiskowych – gospodarstwa z grupy VI. Najniższe dopłaty z programów rolno-środowiskowych uzyskały gospodarstwa grupy I, co wynika z faktu, że posiadają one w strukturze użytków rolnych najwięcej TUZ, za które dopłaty są najniższe.

Przeciętna kwota dopłat otrzymywana przez jedno gospodarstwo wyniosła w badanej zbiorowości 34,1 tys. zł (tab. 5). Udział dopłat rolno-środowiskowych w całkowitej kwocie dotacji wyniósł prawie 45%. Należy zaznaczyć, że w grupie I przeciętna kwota dopłat rolno-środowiskowych wyniosła zaledwie 977 zł/gospodarstwo. Można założyć, że taka kwota w zasadzie nie ma wpływu na sytuację ekonomiczną tych gospodarstw. Najwyższe dopłaty otrzymywały gospodarstwa grupy VI, gdzie kwota ta wyniosła prawie 95 tys. zł. Udział dopłat w stosunku do produkcji towarowej w grupach I-III był niewielki i nie przekroczył 21,2%. Można przypuszczać, że rolnicy z tych grup po zniesieniu tej formy pomocy, w dalszym ciągu prowadziliby gospodarstwo systemem ekologicznym. W grupie VI udział dopłat w stosunku do produkcji towarowej wyniósł prawie 139%. Oznacza to, że gospodarstwa te są odbiorcami netto pomocy państwa – otrzymują prawie 40% więcej niż przekazują na rynek. W badanej zbiorowości udział dopłat ogółem w stosunku do produkcji towarowej wyniósł 89,9%. Tak więc z przekazanych na dopłaty pieniędzy wraca na rynek niewiele ponad 10%. W skali kraju oznacza to, że rolnictwo ekologiczne w całości jest finansowane przez państwo.

Na podstawie danych empirycznych obliczono, jaka grupa gospodarstw jest beneficjentem pomocy państwa (tab. 6). Okazało się, że 16,3% gospodarstw uzyskuje 62,2% całkowitej pomocy w ramach programów rolno-środowiskowych. Z kolei grupa ta tworzy zaledwie 30,9% produkcji towarowej, co zostało przedstawione na rysunku 1. Natomiast grupa 7,1% gospodarstw otrzymujących najwyższe dopłaty otrzymuje od państwa prawie 44% całkowitej pomocy, tworząc przy tym niespełna 13% produkcji towarowej.

Analizując dochodowość na poziomie grup obszarowych można zaobserwować, że wzrost towarowości prowadzi do zmniejszenia dochodu rolniczego (rys. 2). Potwierdzono jednak, że towarowość jest czynnikiem mającym dodatni wpływ na dochodowość gospodarstwa [Nowogródzka i in. 2013]. Oszacowanie statystyczne pokazuje, że towarowość odpowiada tylko za 4% osiągniętego dochodu rolniczego, co mieści się w granicach błędu statystycznego. Oznacza to, że w badanej zbiorowości towarowość jest czynnikiem praktycznie nie wpływającym na dochodowość gospodarstw ekologicznych.

Tabela 5. Poziom dopłat w produkcji towarowej i dochodzie rolniczym w badanych gospodarstwach ekologicznych

Table 5. Subsidies level in goods production and agricultural income

Wysokość dopłat Subsidies level	Grupa Group	Dopłaty z programów rolno-środowiskowych (zł/gospod.) Agri-environmental subsidies per farm	Suma dopłat ogółem (zł/gospod.) Total subsidies per farm	Wartość produkcji towarowej (zł/gospod.) Value of goods production per farm	Towarowość produkcji Goodness (%)	Udział dopłat z programów rolno-środowiskowych w produkcji towarowej Share of agri-environmental subsidies in goods production	Udział dopłat ogółem w stosunku do produkcji towarowej Share of total subsidies in goods production	Udział dopłat z programów rolno-środowiskowych w dochodzie rolniczym Share of agri-environmental subsidies in agricultural income	Udział dopłat ogółem w stosunku do dochodu rolniczego Share of total subsidies in agricultural income
		na jedno gospodarstwo – per farm							
< 2000	I	977,1	6 004,3	8403,9	38,5	11,6	71,4	12,1	74,1
2001-5000	II	3 277,7	8 201,2	21987,6	44,9	14,9	37,3	43,1	107,8
5001-10000	III	7 157,8	15 572,1	33783,1	50,8	21,2	46,1	38,6	83,9
10001-20000	IV	14 469,0	33 551,9	54407,0	42,2	26,6	61,7	47,7	110,5
20001-50000	V	30 575,2	72 290,4	73900,9	35,7	41,4	97,8	76,0	179,6
> 50000	VI	94 482,5	189 178,2	68131,1	23,2	138,7	277,7	78,4	157,0
\bar{x}		15 356,6	34 137,3	37 965,3	42,6	40,4	89,9	65,0	144,5

Źródło: opracowanie własne.

Source: own investigation.

Tabela 6. Szacunkowa wartość dopłat w skali Polski w poszczególnych grupach (ekstrapolacja)*

Table 6. Estimated value of subsidies in Poland in each group (extrapolation)*

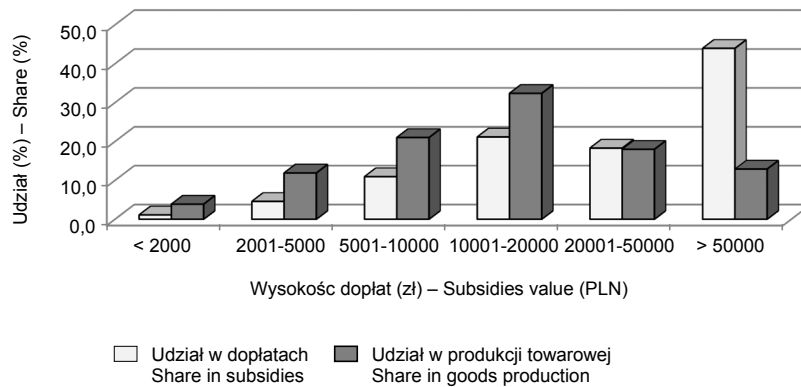
Wysokość dopłat Subsidies level	Grupa Group	Liczba gospodarstw Number of farm	Udział Share (%)	Przeciętna kwota dopłat na jedno gospodarstwo Value of average subsidies per farm	Kwota otrzymanych dopłat z programów rolno-środowiskowych Value of agri-environmental subsidies	Udział Share (%)	Wartość produkcji towarowej (zł) Value of goods production (PLN)	Udział Share (%)
< 2000	I	2 606	17,3	977,1	2 546 629,3	1,1	21 902 155,84	3,9
2001-5000	II	3 066	20,4	3 441,5	10 552 167,7	4,6	67 416 732,36	11,9
5001-10000	III	3 526	23,5	7 157,8	25 238 740,9	10,9	119 120 558,84	21,0
10001-20000	IV	3 373	22,4	14 469,0	48 800 107,5	21,2	183 500 376,49	32,4
20001-50000	V	1 380	9,2	30 575,2	42 186 318,9	18,3	101 965 128,49	18,0
> 50000	VI	1 073	7,1	94 482,5	101 393 223,1	43,9	73 114 449,31	12,9
Razem		15 024	100,0	15 356,58	230 717 187,0	100,0	567 019 401,32	100,0

*Zakładając, że liczba gospodarstw otrzymujących dopłaty w 2010 roku wyniosła 15 024 (według IJHAR-S).

Źródło: opracowanie własne.

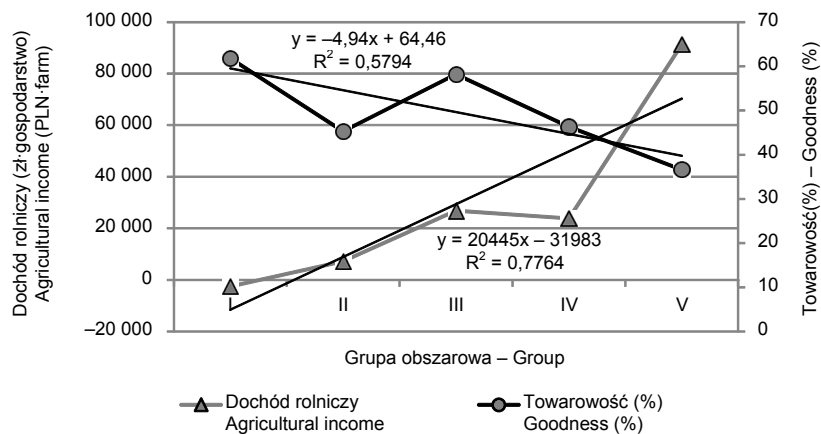
*Number of farms receiving payments amounted to 15 024 (by IJHAR-S)

Source: own investigation.

Rys. 1. Otrzymane dopłaty a towarowość produkcji w Polsce
Źródło: opracowanie własne.

Fig. 1. Subsidies versus goodness in Poland
Source: own investigation.

Rys. 2. Towarowość gospodarstw a poziom dochodu rolniczego w grupach obszarowych (wraz z dopasowanymi liniami trendu)
Źródło: opracowanie własne.

Fig. 2. Goodness versus agricultural income (with trends line)
Source: own investigation.

PODSUMOWANIE

Zaprezentowany w niniejszym artykule materiał badawczy pozwolił na zrealizowanie celu pracy. Na podstawie danych empirycznych stwierdzono niską towarowość produkcji w grupie gospodarstw otrzymujących największe dopłaty z programów rolno-środowiskowych. Nie przekraczała ona w tych grupach 35%. Gospodarstwa te posiadają certyfikat od 2002 roku. Udział dopłat ogółem w stosunku do produkcji towarowej

wyniósł prawie 100% w gospodarstwach otrzymujących 20-50 tys. zł dopłat rocznie, a w grupie otrzymującej ponad 50 tys. dopłat udział ten wyniósł 277%.

W grupie gospodarstw otrzymujących najwyższe dopłaty odnotowano najwyższy poziom uzyskanego dochodu rolniczego w przeliczeniu na gospodarstwo. Stosunek dopłat do wartości dochodu rolniczego w tych grupach był najwyższy i przekraczał 150%. W skali całego kraju oznacza to, że gospodarstwa otrzymujące powyżej 20 tys. zł dopłat z programów rolno-środowiskowych są zasilane kwotą około 150 mln zł, co stanowi ponad 62% dopłat uzyskanych przez wszystkie gospodarstwa ekologiczne w Polsce. Jednocześnie gospodarstwa te tworzą niespełna 32% całej produkcji towarowej. Gospodarstwa otrzymujące ponad 50 tys. zł dopłat rocznie są zasilane kwotą ponad 100 mln zł, co stanowi ponad 40% całkowitej puli dopłat w Polsce, jednocześnie wytwarzając niespełna 13% produkcji towarowej.

Wyniki uzyskane na podstawie analizy pozwoliły na pozytywne zweryfikowanie postawionej hipotezy. W polskim rolnictwie ekologicznym gospodarstwa produkujące duże ilości towarów na rynek osiągają niższe dochody od gospodarstw nietowarowych, chociaż dochody te w przeliczeniu na jednostkę powierzchni są najwyższe.

Należy jednak zaznaczyć, że – według informacji Ministerstwa Rolnictwa – plany rolno-środowiskowe nie są kierowane na towarowość produkcji, a na ochronę środowiska naturalnego i w pierwszej kolejności pełnią wobec niego służebną rolę. Jest to jedna z funkcji publicznych pełniona przez rolnictwo i za nią rolnik otrzymuje płatności. Produkcja ekologiczna nie musi łączyć się z maksymalizacją z niej zysku, lecz z gwarantowaną jakością produktu i mimo że pierwszych latach jest niskotowarowa, to jednak towarowość tych gospodarstw będzie rosła w miarę zdobywanych doświadczeń i poszerzania się rynku. Należy jednak zdać sobie sprawę z tego, że ten cel produkcji nie jest w powszechnym odbiorze doceniany. Co więcej, dla prawdziwego rolnika utrzymywanie gospodarstwa nastawionego wyłącznie na ochronę środowiska, bez prowadzenia w nim produkcji, jest sprzeczne z zasadami racjonalnego postępowania.

LITERATURA

- Janowska-Biernat J., Golinowska M., 2006. Tendencje w rozwoju rolnictwa ekologicznego w Polsce w latach 1990-2005. Zesz. Nauk. AR Wroc. 540, 195-202.
- Komorowska D., 2012. Intensywność produkcji i wyniki produkcyjne wybranych typów gospodarstw ekologicznych. Rocz. Nauk. SERiA 14, 5, 107-112.
- Kondratowicz-Pozorska J., 2006. Analiza uwarunkowań rozwoju gospodarstw ekologicznych w Polsce. Zesz. Nauk. AR Wroc. 540, 227-234.
- Koreleska E. (2006): Rolnictwo ekologiczne w Polsce i innych krajach Unii Europejskiej. Zesz. Nauk. AR Wroc. 540, 241-246.
- Kwiatkowski J., 2012. Polska moda na gospodarstwa ekologiczne. <http://www.ekologiairynek.pl> [dostęp: 15.09.2012].
- Łuczka-Bakuła W., 2006. W kierunku rolnictwa zrównoważonego – od programów rolnośrodowiskowych do cross-compliance. Zesz. Nauk. AR Wroc. 87, 540, 290-296.
- Nowogródzka T., Szarek S., Podstawka M.: (2013) Towarowość a sytuacja produkcyjno-ekonomiczna gospodarstw ekologicznych w Polsce. *Więś i Roln* 159, 2, 157-168.
- Raport o stanie rolnictwa ekologicznego w latach 2011-2012. 2013. Red. I. Zdrojewska. IJHAR-S, Warszawa.

Staniak M., Feledyn-Szewczyk B., 2006. Program rolnośrodowiskowy jako czynnik ekorozwoju obszarów wiejskich. Zesz. Nauk. AR Wroc. 540, 489-494.

Śmigiel S., Miączyński P., Kostrzewski L., 2009. Kokosy na orzechach. Gazeta Wyborcza z 31.07.2009.

Światowy rynek żywności ekologicznej zwiększa się. www.biokurier.pl [dostęp: 30.09.2012].

SUBSIDIES OF AGRI-ENVIRONMENTAL PROGRAMS VERSUS ECONOMICAL RESULTS IN ORGANIC FARM IN POLAND

Summary. Based on empirical data from 196 farms organic production, marketability of production was found to be low in the group of households receiving the largest subsidies to agri-environment schemes. The ratio of total payments in relation to commodity production was nearly 1:1, and in the group receiving more than 50 thous. PLN subsidies, this ratio was almost 3:1. In the group of households receiving the highest fees the highest level of agricultural income earned was reported. On a national scale, this means that farms receiving more than 20 thous. PLN subsidies to agri-environmental programs receive more than 62% of payments from the agri-environment schemes. At the same time these holdings produce less than 32% of the total production of goods.

Key words: organic farming, profitability, marketability, subsidies

Zaakceptowano do druku – Accepted for print: 23.09.2013

Do cytowania – For citation: Nowogródzka T., Szarek S., Podstawka M., 2013. Wysokość dopłat z programów rolno-środowiskowych a wyniki ekonomiczne gospodarstw ekologicznych w Polsce. J. Agribus. Rural Dev. 3(29), 101-110.